

DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN, INBURGERING EN GELIJKE
KANSEN

DE VLAAMSE MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW
DE VLAAMSE MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

**Betreft: Conceptnota: turboplan beter inburgeren en sneller aan het
werk**

Samenvatting

Deze legislatuur heeft de Vlaamse regering het inburgeringsbeleid grondig hervormd. Inburgering moet werken faciliteren, niet afremmen. Wachtlijsten werden maximaal afgebouwd. Cursussen Maatschappelijke Oriëntatie werden gedigitaliseerd zodat mensen ook 's avonds en in het weekend les kunnen volgen. Maatwerk is mogelijk gemaakt. Werken en inburgeren staat elkaar niet langer in de weg. Daarnaast is inschrijven bij de VDAB verplicht.

Nu het nieuwe inburgeringsbeleid is uitgerold moeten we een turbo zetten op activeren en inburgeren. Met dit plan kan Vlaanderen - binnen haar bevoegdheden - nieuwkomers meer kansen geven op een toekomst, maar hen ook meer aanzetten om bij te dragen aan de welvaart van onze regio.

Concreet worden 10 acties voorgesteld die het inburgeringsbeleid nog verder moeten versterken en uitbreiden, bijkomende inspanningen vragen van de nieuwkomers of een betere begeleiding naar de arbeidsmarkt moeten realiseren. Deze acties zijn gebaseerd op noden en signalen die de voorbije jaren zijn gedetecteerd en die ook via onderzoek en monitoring worden bevestigd.

1. ACHTERGROND

Uit een nieuwe studie van de Organisatie voor Economische en Sociale Ontwikkeling (OESO) dat het huidige Vlaamse inburgeringsbeleid met dat van de andere OESO-landen vergelijkt, blijkt dat het Vlaamse inburgeringsbeleid een voorloper is. Maar de studie legt tegelijk ook kritische inzichten bloot. Zo is in Vlaanderen de kloof van werkzaamheidsgraad van kinderen van migranten tegenover jongeren van Belgische herkomst zeer groot in internationaal perspectief. Ook blijven kortgeschoolde nieuwkomers vaak achter op de arbeidsmarkt. In Vlaanderen zijn 41,1% van de mensen met een niet-EU nationaliteit inactief, in de Europese Unie is dat maar 29%. Voor mensen met een Belgische of EU-nationaliteit zit Vlaanderen onder het EU-gemiddelde. Daarnaast ligt het aandeel niet-EU-migranten met slechts een diploma basisonderwijs laag in vergelijking met andere EU-landen. Eén op de vijf niet-

EU-migranten heeft een zeer laag opleidingsniveau. Op dit gebied scoort enkel Duitsland nog slechter.¹

De participatiekloof heeft verschillende oorzaken: een groter aandeel passieve migratie dan in andere landen, een rigide arbeidsmarkt, een onvoldoende aanklappend beleid,... Nochtans was de studie uit 2020 van de Nationale Bank over de economische impact van migratie helder: migratie draagt positief bij tot onze samenleving op voorwaarde dat ze arbeidsactief zijn. Meer mensen met migratieroots/inburgeraars aan de slag krijgen is de boodschap.

Deze legislatuur heeft de Vlaamse Regering het inburgeringsbeleid grondig hervormd. Inburgering moet werken faciliteren, niet afremmen. Wachtlijsten werden maximaal afgebouwd. Coursussen Maatschappelijke Oriëntatie werden gedigitaliseerd zodat mensen ook 's avonds en in het weekend les kunnen volgen. Maatwerk is mogelijk gemaakt. Werken en inburgeren staat elkaar niet langer in de weg. Daarnaast is inschrijven bij de VDAB verplicht. Dit jaar deed 83 procent van de nieuwkomers dat al. Streefdoel is 100 procent. Wie papieren heeft, kan nu dus werken vanaf dag één.

Nu het nieuwe inburgeringsbeleid is uitgerold moeten we een turbo zetten op activeren en inburgeren. Met dit plan kan Vlaanderen - binnen haar bevoegdheden - nieuwkomers meer kansen geven op een toekomst, maar hen ook meer aanzetten om bij te dragen aan de welvaart van onze regio.

Dit plan wil het voor iedereen beter maken. We vermijden maatregelen die meer mensen in armoede en preciaire omstandigheden doen terecht komen. Daar wint niemand mee. En we creëren geen eerste- en tweederangsburgers. Maar we vragen wel dat nieuwkomers de handen uit te mouwen steken. Op de eerste plaats in hun eigen belang, maar ook in het belang van de welvaart van ons land.

De activiteitsgraad voor mensen zonder EU-nationaliteit op het Europese gemiddelde brengen is al bij al een redelijke, niet overdreven ambitieuze doelstelling. Daarvoor moet het aantal inactieven dalen met 12,1%. Dat veronderstelt dat we 14.447 mensen met een niet EU-nationaliteit extra aan een job helpen (cijfers 2022). Als we naar de studie van Nationale Bank kijken van 2016 dan is het verschil tussen werken en niet werken voor een niet EU-er 23.075 euro (geïndexeerde cijfers). Dit zou de overheid 333.365.000 euro per jaar opbrengen. De turbo op activeren van nieuwkomers is dan ook op de eerste plaats een turbo op onze welvaart.

2. CONCREET

A. Het inburgeringsbeleid versterken en uitbreiden

Een inburgeringsbeleid is een kansenbeleid en geen straf. Het geeft mensen de kennis en de vaardigheden om een succesvolle toekomst uit te bouwen als lid van de Vlaamse gemeenschap. Zonder die skills blijven nieuwe Vlamingen hangen in de marge van de samenleving, met zo goed als geen kansen op sociale mobiliteit. Dat is op de eerste plaats een verlies voor de nieuwkomer zelf. Maar ook voor de gemeenschap is zo iets een slechte zaak. Een maatschappelijke kost, in plaats van een meerwaarde.

Vandaag bestaat het inburgeringsbeleid uit vier verplichte trajecten: (I) Nederlands leren tot het niveau A2, (II) cursus Maatschappelijke Oriëntatie, (III) binnen de twee maanden inschrijven bij VDAB en (IV) het buddytraject.

¹ https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/skills-and-labour-market-integration-of-immigrants-and-their-children-in-flanders_4ea309cb-en

We willen dit inburgeringsbeleid versterken en uitbreiden met drie extra trajecten.

(1) Verplicht leertraject voor kortgeschoolden

35 procent van de niet-EU nieuwkomers zijn kortgeschoold. Zij geraken in Vlaanderen moeilijk aan de slag. Daarom wordt elke verplichte inburgeraar zonder diploma secundair onderwijs toegeleid naar een leertraject voor het behalen van één of meerdere verwante beroepskwalificaties om aldus de nodige jobcompetenties te verwerven. De beroepscompetenties worden maximaal aangeleerd op de werkvloer ('on the job'). Hierbij is het van belang dat de inburgeraar een voldoende hoog inkomen ontvangt voor een menswaardig bestaan en dat het inkomen toelaat te participeren aan de Vlaamse samenleving (bijvoorbeeld door een leervergoeding van het bedrijf te combineren met een sociale uitkering zolang het traject loopt). Daarnaast worden begeleiding, lessen en proeven voorzien om tot een volwaardige erkenning van beroepskwalificaties te komen. Op die manier leren de nieuwkomers een beroepscompetentie en zijn ze meteen actief op de arbeidsmarkt. Belangrijk is immers dat de opleiding de participatie aan de arbeidsmarkt niet in de weg staat. Nieuwkomers die al werken, worden vrijgesteld van deze verplichting.

Dit verplichte leertraject wordt een extra onderdeel van het inburgeringstraject. Hierdoor creëren we een bijkomende decretale hefboom in het activeringsbeleid. Werkloze kortgeschoolde inburgeraars die weigeren een traject richting beroepskwalificatie te volgen, kunnen het inburgeringstraject niet afronden. Het leertraject wordt zoveel als mogelijk gecombineerd met opleidingen NT2 en focust op knelpuntberoepen.

Met deze actie vergroten we de kansen voor nieuwkomers om succesvol te participeren in onze samenleving. We vergroten de waarde van nieuwkomers op de arbeidsmarkt, hun kans op een job en op een behoorlijk inkomen. Dit systeem is gebaseerd op het systeem zoals uitgewerkt in Noorwegen.

(2) Hoger niveau Nederlands voor midden- en hoggeschoolden

Op dit ogenblik moeten nieuwkomers binnen het inburgeringstraject het taalniveau Nederlands A.2 behalen. Voor de gemiddelde cursist betekent dat 240 uren les. Dit niveau willen we voor nieuwkomers met een diploma secundair onderwijs of hoger verhogen tot het niveau B1-min mondeling (2.2). Dat komt neer op gemiddeld 120 uren extra. Hiermee vergroten inburgeraars hun kansen op werk en op participatie aan onze samenleving. Het huidige vereiste niveau A2 (1.2) is een startbasis, maar zeker voor midden- en hoggeschoolden onvoldoende om volwaardig te participeren aan onze Nederlandstalige samenleving. Bij de uitwerking van deze maatregel wordt rekening gehouden met de technische uitrol van de NT2-test.

Er komt ook een aangepast traject voor 'high potentials' zodat zij versneld Nederlands kunnen leren. De agentschappen integratie en inburgering zullen hier versterkt op inzetten en stemmen af met VDAB voor duidelijke datadeling hierover.

Intensieve taalbadens zijn een succesformule. Toch worden zij in Vlaanderen nog te weinig georganiseerd. De agentschappen integratie en inburgering en het Huis van het Nederlands dienen vanuit hun regierol NT2 meer in te zetten op deze taalbadens. Ook het niet-formeel Nederlands leren wordt vanuit de regierol NT2 meer gestimuleerd binnen het NT2-onderwijs. De agentschappen integratie en inburgering en het Huis van het Nederlands zetten samen met de lokale besturen in op nog meer oefenkansen Nederlands.

(3) Ondersteunen van nieuwkomers i.f.v. erkenning van diploma's en EVC

Midden- en hoggeschoolde nieuwkomers kunnen vaak meteen aan de slag in bedrijven en organisaties in Vlaanderen zonder dat hun buitenlands diploma of elders verworven competenties officieel erkend worden. Voor een groep nieuwkomers is zo'n erkenning echter van belang om hun competenties en ervaringen te kunnen inzetten in Vlaanderen en zo optimaal te kunnen bijdragen

aan de Vlaamse samenleving. Deze laatste groep nieuwkomers ondersteunen en begeleiden we richting diploma-erkenning, erkenning van verworven competenties (EVC) of een verkort studieprogramma in functie van het behalen van een Vlaams onderwijsdiploma.

Het informeren en ondersteunen van nieuwkomers bij de procedure voor diploma-erkenning en het toeleiden naar EVC-trajecten wordt een integraal onderdeel van het inburgeringsbeleid. Op dit ogenblik is er geen éénvormige toeleiding en ondersteuning richting NARIC of de EVC-testcentra. Bij dossiers die worden ingediend bij NARIC in functie van de erkenning van een buitenlands diploma wordt ingezet op niveau-erkenning (bv. secundair onderwijs, bachelor, master) waar mogelijk en specifieke erkenning (bv. bachelor sociaal werk, master geneeskunde) waar nodig. Zo bieden we inburgeraars maximale kansen om hun kennis en vaardigheden in Vlaanderen te valideren. Trajectbegeleiders van de agentschappen Integratie en Inburgering staan in voor de informatiedeling, ondersteuning en toeleiding. NARIC voorziet hiervoor de nodige vorming.

Daarnaast worden voor personen wiens buitenlands diploma niet erkend wordt en waarvoor dit een belemmering vormt om competenties en ervaringen optimaal in te zetten in de Vlaamse arbeidsmarkt verkorte programma's hoger onderwijs gestimuleerd met het oog op het behalen van een Vlaams hoger onderwijsdiploma. Deze verkorte programma's maken maximaal gebruik van de mogelijkheid tot het verlenen van vrijstellingen op basis van EVC en de reeds gevolgde studies en behaalde diploma's in het buitenland (EVK). We gaan in dialoog met de Vlaamse hoger onderwijsinstellingen om verkorte programma's (o.b.v. EVC en EVK in functie van de individuele noden van nieuwkomers) verder te ontwikkelen en flexibel in te zetten. In een eerste fase stimuleren we de verdere ontwikkeling van verkorte programma's in opleidingen die gericht zijn op knelpuntberoepen.

Zo benutten we de kennis van de talenten van nieuwkomers beter en dat is zowel voor de nieuwkomer als voor de welvaart van onze regio een goede zaak.

B. Meer inspanningen van nieuwkomers

We vragen meer inspanningen van nieuwkomers om (sneller) actief te zijn op de arbeidsmarkt. Zo gaan we er allemaal op vooruit: zowel de nieuwkomer als de hele samenleving.

(4) Instapjobs.

De eerste drie jaar verwachten we van nieuwkomers dat ze zo snel mogelijk werken en dat ze in het begin bereid zijn om ook een job te aanvaarden die niet direct bij hun opleidingsniveau past. We bekijken diverse mogelijkheden om deze doelstelling te realiseren, onder meer via het GPMI, specifieke begeleidingstrajecten enzovoort. Voor mensen in een intensief inburgerings- en taalleertraject (bvb high potentials) kunnen afwijkingen voorzien worden.

Stad Mechelen voerde de afgelopen jaren met succes het systeem in van "Open hiring". Kort gesteld reserveert de stad – bij wijze van proefproject- een aantal vacatures zonder diplomavereiste van bepaalde duur, die ingevuld worden zonder sollicitatiegesprekken. De eerste kandidaat die zich aanmeldt en voldoet aan een beperkte lijst van criteria, krijgt de job. Na enkele weken wordt er geëvalueerd. Het stadsbestuur maakte ook enkele lokale bedrijven uit de omgeving warm voor deze aanpak. Samen werden er al 50 vacatures zonder diplomavereiste op deze wijze ingevuld. We promoten deze best practice bij andere gemeenten.

(5) Recht op leefloon koppelen aan opleiding

De eerste drie jaar na de verblijfvergunning koppelen we het recht op werkloosheid of leefloon aan een robuuste en intensieve mix van opleidingstrajecten en Nederlands leren. Als iemand tijdens zijn

eerste jaren in Vlaanderen beroep doet op financiële ondersteuning dan mogen we in ruil extra inspanningen vragen. Deze mensen hebben immers nog niet bijgedragen aan onze sociale zekerheid en dan zijn extra inspanningen billijk. Tegelijk zorgen die intensieve trajecten ook voor nieuwe kansen op de arbeidsmarkt en een echte integratie.

Vanuit deze filosofie hebben we als Vlaamse regering al stappen gezet met de verplichte inschrijving van leefloners bij de VDAB en het lokaal activeringspact die beide onlangs in de steigers werden gezet. We gaan verder op deze weg door lokale besturen te sensibiliseren om het recht van leefloon te koppelen aan opleiding. Hiervoor reiken we lokale besturen concrete opties aan die toelaten om het GPMI inhoudelijk te verrijken en beter op te volgen.

Deze aanpak is slimmer dan het automatisch inkorten op in de praktijk al relatief kleine uitkeringen. Zouden we dat doen, dan duwen we mensen in de armoede. Ze komen dan nog gemakkelijker in de marginaliteit terecht en in een vicieuze cirkel van isolement. Kinderen zijn het grootste slachtoffer en de maatschappelijke kost op middellange termijn is groter. Maar als mensen die verplichtingen die tegenover de uitkering staan niet nakomen, dan vervalt natuurlijk het recht op een uitkering. Daarin verschilt de aanpak niet met die van de rest van de samenleving.

(6) Inburgeren van EU - burgers.

Zes op tien nieuwkomers heeft een nationaliteit van een ander EU-land. Ook voor hen en andere EU-burgers is het zinvol dat ze een inburgeringstraject volgen. Een belangrijk deel van de nieuwkomers doet dat nu al op vrijwillige basis. De helft van alle inburgeringstrajecten wordt door hen ingevuld. Maar we bereiken lang niet alle EU-burgers. Een verplichte inburgering kan intra-europees niet worden opgelegd omwille van het vrij verkeer van burgers. Wel kunnen we voor alle burgers het bekomen van leefloon en het recht op werkloosheidsuitkering koppelen aan bepaalde tegenprestaties van de steunontvanger. Zo kunnen werkzoekenden en leefloners nu al verplicht worden een inburgeringstraject te volgen. We schrijven die mogelijkheid in voor iedereen: Nederlands leren voor wie het niveau B1- (2.1) mondeling niet bereikt en de cursus Maatschappelijke Oriëntatie volgen voor wie niet slaagt in de standaardtest. Bij het leefloon wordt dit een onderdeel van het GPMI en een verantwoordelijkheid van de lokale besturen. Bij werklozen moet VDAB het volgen ervan als een noodzakelijk bewijs van arbeidsbereidheid beschouwen en wordt dit gezien als een verplichte beroepsopleiding. Zo kunnen de inactieve nieuwkomers uit EU-landen ook worden gevat en vergroten we ook hun kansen op werk.

C. Beter begeleiding richting arbeidsmarkt

We versterken de begeleiding van nieuwkomers zodat we hun talenten sneller en beter inzetten op de arbeidsmarkt.

(7) Beter begeleiden tijdens het inburgeren.

De agentschappen integratie en inburgering begeleiden de inburgeraar tijdens de zoektocht naar werk. De trajectbegeleider inburgering ondersteunt de inburgeraar in de zoektocht naar werk en stemt hiertoe goed af met de VDAB. De agentschappen integratie en inburgering bekijken hoe ze in die eerste fase essentiële informatie rond vacatures, opleidingstrajecten, ... ter beschikking kunnen stellen in eigen taal of een contacttaal.

(8) Upgradetraject.

Ex-inburgeraars kunnen - ook als ze werk hebben - tot maximaal vijf jaar na het inburgeringstraject door de agentschappen integratie en inburgering individueel begeleid worden tot het ingeschatte ambitieniveau. Velen hebben onmiddellijk een inkomen nodig en gaan meteen aan de slag. En met maatregel (4) uit deze nota willen we dat nog bevorderen. Maar mensen die onder hun niveau starten,

zijn daar later in hun loopbaan vaak (te lang) de gevangene van. Zo blijft talent en kennis niet aangeboord en daar verliezen we allemaal mee. Daarom zetten we sterker in op de “vervolgtrajecten” van de agentschappen integratie en inburgering, totdat ze op hun kennis, diploma- en/of vaardigheidsniveau aan het werken zijn. Evident is de instap in deze trajecten op vrijwillige basis, voor mensen die al beroepsactief zijn.

(9) Bedrijven ondersteunen bij Nederlands op de werkvloer.

Het verbeteren van het Nederlands door taalverwerving op de werkvloer te laten plaatsvinden, is een effectief instrument volgens de OESO-studie. Alleen toont dezelfde studie dat (voormalige) inburgeraars onvoldoende in zulke trajecten terechtkomen. Zes jaar na aankomst in België neemt slechts één op de tien nieuwkomers deel aan een beroepsgerichte taalopleiding van de VDAB. We maken Nederlands op de werkvloer kosteloos en spannen ons in om het gebruik van deze beroepsgerichte taalopleidingen fors te doen stijgen.

(10) Discriminatiedrempels wegwerken.

Mensen met een vreemde afkomst, maar ook - en zelfs meer - mensen met een beperking hebben met eenzelfde opleidingsniveau minder kans op werk. Op die manier zijn we niet alleen een onrechtvaardige samenleving, maar laten we ook heel wat talent en economisch potentieel onbenut. We versterken onze inzet voor gelijke kansen en tegen discriminatie en vooroordelen. We laten bijkomend onderzoek doen naar discriminatie bij nieuwkomers op de arbeidsmarkt waarbij rekening wordt gehouden met factoren zoals oa taalkennis, statuut, en opleidingsniveau.

Voor arbeidsmigranten worden specifieke kortlopende inburgeringstrajecten uitgerold. Daarbij wordt de nadruk gelegd op kennis van het Nederlands, kennis van onze samenleving met aandacht voor “rechten en plichten” en netwerking. Dit om uitbuiting en misbruik tegen te gaan.

3. BRUSSEL

Brusseltoets: Het Vlaams inburgeringstraject in Brussel wordt door het Agentschap Integratie en Inburgering – BON en het Huis van het Nederlands Brussel vorm gegeven. Dit Vlaams inburgeringstraject is identiek aan de inburgeringstrajecten in de rest van Vlaanderen. Bij de verdere uitwerking van dit plan zullen voor Brussel de nodige afspraken gemaakt moeten worden met de Brusselse actoren. De bepalingen hierover zullen in een verder fase van uitwerking van deze nota vorm gegeven worden.

De Vlaamse regering stemt in met de conceptnota.

Deze conceptnota omvat geen financieel of budgettair engagement.

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke kansen

Bart SOMERS

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand

Ben WEYTS

De Vlaamse minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw

Jo BROUNS